

یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت

Hidden learning of students to interact with internet

N. Keshtiaray, (Ph.D)

A. Akbarian, (M.A)

دکتر نرگس کشتی آرای^۱: استادیار مطالعات برنامه درسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)
اکرم اکبریان: کارشناسی ارشد برنامه ریزی فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان (خوراسگان)

Abstract: The purpose of this study was to examine hidden learning experiences of students through the usage of the internet. A purposeful sample of 14 students participated in this phenomenological study. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using the seven-stage Kelizi model. A total of 236 coded common experiences were identified. They were classified into three major categories including 1) learning new norms, 2) learning new values, 3) learning new verbal symbols and six minor ones including 1) new thoughts and beliefs, 2) breaking the rules, 3) learning new life style, 4) acquire new identity, 5) replacing Persian words with English ones, 5) applying the internet terms in everyday conversation. Results indicated that students learned a lot through the internet affecting considerably their norms, beliefs, moral principles, and verbal symbols.

چکیده: هدف پژوهش حاضر تبیین تجارب یادگیری پنهان دانشجویان در جریان استفاده از اینترنت است. روش پژوهش کیفی، از نوع پدیدارشناسی است. شرکت کنندگان در پژوهش ۱۴ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد واحد اصفهان (خوراسگان) بودند که با روش نمونه گیری مطلوب انتخاب گردیدند. اطلاعات با استفاده از مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته گردآوری و با بکارگیری روش ۷ مرحله ای کلازی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از مجموع یافته های این پژوهش بعد از حذف کدهای مشترک ۲۳۶ کد مفهومی که بیانگر تجارب مشارکت کنندگان در پژوهش بود استخراج گردید. این مفاهیم در سه دسته اصلی: ۱- یادگیری هنجارهای جدید ۲- یادگیری ارزش های جدید و ۳- یادگیری نمادهای کلامی جدید و نیز شش دسته فرعی: ۱- افکار و عقاید جدید ۲- تخلف از قوانین و مقررات ۳- اخذ شیوه های جدید زندگی و فعالیت های اجتماعی ۴- اخذ هویت جدید ۵- جایگزینی لغات انگلیسی به جای فارسی ۶- عاریه گرفتن اصطلاحات اینترنتی در محاوره های روزمره مورد توجه قرار گرفتند. یافته ها نشان داد دانشجویان در جریان تعامل با اینترنت تجارب یادگیری زیادی را کسب کرده اند که در هنجارها، عقاید، باورها، اخلاق و نمادهای کلامی آن ها تأثیر زیادی داشته است.

Keywords: Lived experience, hidden learning, internet, cultural change, values, norms, symbols

کلید واژه ها: تجربه زیسته، یادگیری پنهان، اینترنت، تغییرات فرهنگی، ارزش ها، هنجارها، نمادها

E-mail: n_keshtiaray@khu.ac.ir

^۱ نویسنده مسئول

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۷/۱۴، تاریخ ارزیابی: ۱۳۸۹/۱۰/۲۹، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۹/۱۱/۱۵

مقدمه

فضای سایبر (مجازی) یا باصطلاح «سایبراسپیس»^۱، فضای گسترده، مؤثر و نافذی است که در کلیه امور و فعالیت های بشری راه یافته است و گاهی انسان را به جهانی دیگر می برد. این اصطلاح توسط ویلیام گیلسون رمان نویس برای تشریح فضای اطلاعاتی که توسط شبکه های کامپیوتری ایجاد شده بود ابداع گردید (Shaw, 2008: 89). فضای سایبر در معنا به مجموعه هایی از ارتباطات درونی انسان ها از طریق کامپیوتر و مسائل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می شود. یک سیستم آنلاین نمونه ای از فضای سایبر است که کاربران آن می توانند از طریق ایمیل با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. بر خلاف فضای واقعی، در فضای سایبر نیاز به جابجایی های فیزیکی نیست و کلیه فعالیت ها از طریق حرکات "ماوس" صورت می گیرد (Suler, 2008). شبکه های عظیمی که مرزهای جغرافیایی و سیاسی را در هم می شکنند و از فراز این سیاره، امواج صوتی و تصویری را به حریم زندگی مردم می برند و گاه مرزهای فرهنگی را هم کمرنگ می نمایند. فضای سایبر^۲ بر زبان، ادبیات، هویت اجتماعی و دیگر ابعاد زندگی بشر تاثیر گذار بوده است.

ارتباطات، انتقال عواطف، آموزش و... «این شبکه بگونه ای است که شاید بتوان به آن عنوان جامعه بی طبقه را نسبت داد. یعنی در این شبکه هیچ کامپیوتری برتر از کامپیوتر دیگر نیست و هیچ فردی هم بهتر از فردی دیگر نیست» (لویین و بارودی، ۱۳۷۹: ۶). کوچ (۱۹۹۲) در این زمینه می گوید: تکنولوژی اطلاعات، پتانسیل و شکل جدیدی از روابط اجتماعی را فراهم کرده است که نه تنها زودگذر و فانی نیستند، بلکه پیامدهای آن با شیوه های اجتماعی قراردادی متفاوت است (آتش پور و کاظمی، ۱۳۸۳: ۹). ارتباطات روزافزون جهانی و افزایش چشم گیر مشترکین اینترنتی، بررسی ویژگی ها و ابعاد این فضای مجازی را ضروری کرده است. بوجد آمدن این هویت مجازی که جهت دهنده رفتار آدمی است، مصائبی به دنبال داشته است. «دلبستگی به هویت مجازی می تواند باعث انزوا و گوشه گیری جوان در زندگی اجتماعی و از دست دادن مهارت های زندگی و عوارضی از قبیل اعتیاد اینترنتی و افسردگی گردد» (مهدوی و اکبری، ۱۳۸۶، ص ۱۵).

افزایش ۹۱۰۰ درصدی تعداد کاربران اینترنت در فاصله سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ در ایران نشان دهنده نفوذ حداکثری اینترنت در آینده ای بسیار نزدیک است.

1. Cyberspace
2. Cyber

یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت

اینترنت تبعات مثبت و منفی زیادی بر جامعه دارد. برخی از صاحب نظران معتقدند اینترنت جهان را متحول می کند. «اینترنت برای گفتگو و تعامل افق های جدیدی را گشوده و به مردم امکان می دهد تا وقوع مسایل را به نفع خود تغییر دهند. همچنین اشکال نوین اتحاد و همبستگی را تسهیل می کند» (اسلوین، ۱۳۸۰ ص ۴۴). استول (۱۹۹۵) فرهنگ ارتباط شبکه ای را به عنوان دنیای غیر واقعی و بافتی معلق در پوچی توصیف کرده و می گوید: شاید جهان شبکه ای ما، دروازه ای جهانی به آزادی نباشد... آیا استفاده نادرست از فنآوری، مشارکت فعال یا مشارکت منفعل را ترغیب می کند؟ این بی مکانی ما را تشویق می کند تا از وقت و زمان زمینی خویش چشم پوشی کنیم (Sttol, 1995: 2-4). کاسلز (۱۹۹۸) در اثر سه جلدی خود با عنوان "عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ" با نگاهی نگران به تعامل در اجتماع آینده عنوان می کند یک «منطق شبکه» به شکلی پویا در حال گسترش ساختار فعالیت بشری و تغییر همه محدوده های زندگی اقتصادی و اجتماعی است (Castells, 1998: 337).

فنآوری اطلاعات (در صورت عدم کنترل و برنامه ریزی دقیق) به مثابه ابزاری خودجوش می-تواند نقش قابل توجهی در تخریب ساختارهای اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی جامعه داشته باشد. هرچند که به موازات این تأثیرات نامطلوب، اینترنت توانسته بیشترین دستاوردهای علمی را برای بشر امروز به ارمغان آورد و عامل مهمی در ارتقای آسایش، آرامش و رفاه زندگی انسانی محسوب شود (جلالی، ۱۳۸۲، ص ۵۶). در این رابطه پستمن (۱۹۹۳) از اصطلاح تکنوپولی استفاده می کند و بیان می کند که: «تکنوپولی» نظامی است که در آن تکنولوژی به ویژه تکنولوژی های ارتباطی جای هر باور، قدرت، ارزش های اخلاقی را می گیرد و جامعه را به قربانگاه معنویت و اخلاق می برد. فرهنگ در اینجا اعتبار و تشخص خود را در تکنولوژی جستجو می کند. ارضای امیال و کامیابی خود را از تکنولوژی طلب می کند و دستورالعمل های خود را از تکنولوژی می گیرد... رشد و نمو تکنوپولی زمانی امکان پذیر می شود که سیستم ایمنی و سازمان تدافعی مقابله با اطلاعات از هم فرو پاشد. (پستمن، ۱۳۷۲: ۱۰۲).

بی شک انقلاب ارتباطات و ابزارهای اطلاع رسانی، از عواملی است که الگوی انتشار و اشاعه فرهنگی و غلبه نظام های پویا بر عرصه فرهنگی جهان را بیش از پیش نشان می دهد. هر جا که عناصر جدید و مجموعه های نو در فرهنگ ظاهر شود، محتوا و ساخت فرهنگ را عوض کند و دگرگونی فرهنگی رخ می دهد (کوئن، ۱۳۷۲: ۷۹). «دگرگونی فرهنگی، فرآیندی است که بدان وسیله اجزاء مختلف یک فرهنگ با گذشت زمان تغییر و تعدیل می پذیرد. جامعه شناسان ضمن ملاحظه تغییرات نامحسوس که در شرایط متعارف فرهنگ هر جامعه ای رخ می دهد؛ عوامل تغییرات فرهنگی سریع را مورد توجه قرار می دهند» (اسماعیلی، ۱۳۸۷: ۱۵). فرهنگ، در گستره-ای بدون حد و مرز قرار دارد که همه جا هست و هیچ کجا نیست، در حالی که یک باره جهانی

می‌گردد، معنایی جدید را عرضه و ما را تسلیم خود می‌نماید، یعنی همان جهانی سازی که هویت‌مان را تهی می‌سازد. این همان تناقض جالب توجهی است که اینترنت به ما عرضه می‌دارد. تناقضی که به ما امکان می‌دهد که فراتر از توان خود ببینیم، بشنویم، لمس کنیم و بنگریم (Federman, 2003). آدلونگ (۱۷۸۲) فرهنگ را به معنی گسترش تصمیم‌ها و قابلیت‌های مادی و معنوی زندگی افراد یا ملت‌ها می‌داند که زمینه رسیدن آن‌ها به تمدن را فراهم می‌نماید (صالحی امیری، ۱۳۸۶: ۲۱). در تعریف دیگری از فرهنگ آن را مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها و کالای مادی ویژه یک گروه معین تلقی نموده‌اند (گیدنز، ۱۳۸۰: ۷۸۵) و آن را شامل چهار عنصر واقعی و غیر قابل تقلیل یعنی ایده‌ها و عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادها دانسته‌اند (طالبی، ۱۳۸۰: ۴۰۴).

«از ویژگی‌های فرهنگ سیال بودن آن است فرهنگ یک کشور نه ثابت بلکه دائم در جریان است» (Unesco, 1995: 24). فرهنگ به سه شیوه معمول اشاعه می‌یابد: اشاعه مستقیم، اشاعه اجباری و اشاعه غیر مستقیم؛ «امروزه اشاعه غیر مستقیم به دلیل وجود رسانه‌های جمعی و اینترنت بسیار رایج است» (صالحی امیری، ۱۳۸۶: ۴۴). که این اشاعه‌ها می‌تواند آثار مثبت و منفی بسیاری به لحاظ فرهنگی بر جای گذارد. یکی دیگر از عوامل دگرگون‌کننده فرهنگ "فرهنگ پذیری" است، «فرهنگ‌پذیری از رواج پدیده‌هایی نشئت می‌گیرد که بر اثر تماس مستقیم و غیرمستقیم بین گروه‌ها یا افراد با افراد و گروه‌هایی دیگر از فرهنگ‌های مختلف بوجود می‌آید» (ص ۴۶). مشینز (۲۰۰۳) معتقد است: تغییرات فرهنگی به سه طریق امکان پذیر است، اول اختراع که فرایند خلق عناصر فرهنگی جدید مثل تلفن (۱۸۷۶)، هواپیما (۱۹۰۳)، قوطی افشانه گردپاش (۱۹۴۱) اکتشاف ... دوم تغییر در شناخت، نگرش و فهم مسائلی که پیش از این در هستی بوده است، از یک ستاره دور تا غذاهایی از یک فرهنگ خارجی... و سوم اشاعه یعنی انتشار موضوعات یا عقاید از یک جامعه به جامعه دیگر که با توجه به توانایی فنآوری اطلاعات در فرستادن اطلاعات دور دنیا در عرض چند ثانیه، سطح اشاعه فرهنگی وسعت زیادی پیدا کرده است. (Macionis, 2003: 51). اینترنت به دو شیوه موجب تغییر فرهنگی می‌شود: نخست فرهنگ خودش را عرضه می‌کند و دوم گذرگاهی برای سایر فرهنگ‌ها تدارک می‌بیند. کاربران اینترنت به پیشروان جریان‌ات فرهنگی دسترسی دارند؛ این افراد و جریان‌ات بخشی از فرهنگ و یا بخشی از فرهنگ‌های دیگر هستند (قانع، ۱۳۸۶: ۱).

پژوهش در پی آن بود که با تبیین تجارب دانشجویان در تعامل با اینترنت، به ترسیم یادگیری‌های پنهان آن‌ها اقدام نماید. این یادگیری‌ها شامل تجارب بینی نشده‌ای هستند که دانشجویان در تعامل با اینترنت و در جریان بکارگیری آن کسب می‌کنند و بر ارزش‌ها، هنجارها

و نمادهای کلامی آن ها تأثیرگذار بوده است.

پوزنر (۱۹۹۵) ضمن بیان مفهوم برنامه درسی پنهان^۱: به یادگیری های پنهان دانش آموزان اشاره دارد او معتقد است که مدارس موسساتی هستند که در بطن خود دارای مجموعه ای از ارزش ها و هنجارها هستند. پیام های برنامه درسی پنهان عمدتاً وابسته به مسائل مربوط به جنسیت، طبقه، نژاد، قدرت و دانش مدرسه است. درس هایی که برنامه درسی پنهان می آموزد شامل یادگیری هایی در زمینه نقش های جنسیتی، رفتار مناسب برای جوانان، تمایز بین کار و بازی، که از این طریق کودکان می توانند در انواع گوناگون وظایف مربوط به خود، موفقیت بدست آورند (Posner, 1995: 11).

نودینگر (۱۹۸۶) برنامه درسی پنهان را شامل پیامدهای ناخواسته مدرسه می داند که از یادگیری هایی حکایت می نماید که در چهارچوب اجرای برنامه درسی تصریح شده و به دلیل حضور در بطن و متن فرهنگ حاکم بر نظام آموزشی، دانش آموزان تجربه می کنند (Pinar, 2004). یادگیری های قصد نشده فراگیران با قصد و تعمد حاصل نمی شود و عمدتاً در قالب مجموعه ای از انتظارها و ارزش ها تبلور می یابد (مهرمحمدی، ۱۳۸۷). دانشجویان در جریان استفاده از اینترنت جهت انجام پروژه های دانشگاهی، فعالیت های کلاسی، ثبت نام و... تجاربی را کسب می نمایند. این مطالعه به جستجو و تبیین یادگیری های پنهان دانشجویان در جریان این تعامل پرداخته است. این مهم که دانشجویان، اینترنت و استفاده از آن را چگونه تجربه کرده اند و چگونه تغییراتی را در خود تجربه کرده اند، از اهداف اصلی این پژوهش بوده است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر کیفی، از نوع تجربه زیست شده یا همان پدیدار شناختی^۲ است. پژوهش پدیدارشناسی مطالعه تجربه زیست شده (زیسته) است. ون منن (۱۹۹۰) پژوهش پدیدارشناسی را مطالعه دنیای فردی می داند، دنیا به عنوان اینکه ما آن را چگونه تجربه می کنیم قبل از آنکه در مورد آن بیندیشیم یا در مورد آن مفهوم سازی کنیم (Van Manen, 1990) یعنی تجربه بلا واسطه و فوری دنیا (هوسرل، ۱۹۷۵) بدون آنکه از طریق پیش داوری ها و ایده های نظری به تصویر کشیده شود (کشتی آرای و همکاران، ۱۳۸۸). شرکت کنندگان در این پژوهش به شرح مندرج در جدول (۱) تعدادی از دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی

1. Hidden curriculum

2. Phenomenology

اصفهان (خوراسگان) که بیشترین مراجعه به سایت دانشگاه را داشتند که به روش نمونه گیری موارد مطلوب^۱ انتخاب و مورد مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته قرار گرفتند. در تحقیق کیفی، مشخص نمودن حجم نمونه رابطه مستقیمی با تصمیم گیری و قضاوت محقق دارد و قواعد از قبل تدوین شده ای وجود ندارد. «پاتون معتقد است که انتخاب حجم مناسب نمونه، مستلزم معامله ای پایاپای بین گستردگی تحقیق و عمق آن است. او بیان می کند که شیوه ایده آل نمونه گیری این است که تا رسیدن به مورد زاید (موردی که پس از آن اطلاعات جدیدی به دست نمی آید) به انتخاب ادامه دهیم» (بورگ و گال، ۱۳۸۳). مدت زمان هر مصاحبه حدود ۲۰ تا ۶۰ دقیقه بنا بر فرصت و تمایل شرکت کنندگان متغیر بود. در نهایت تعداد دانشجویان مشارکت کننده به شرح مندرج در جدول ۱ در مصاحبه به ۱۴ نفر رسید. یافته های بدست آمده در پژوهش با استفاده از روش ۷ مرحله ای کلایزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

در تحقیقات کیفی روایی داده ها به میزانی که یافته های تحقیق بیانگر واقعیت باشد اطلاق می شود. در این ارتباط سه نوع خطا ممکن است اتفاق بیفتد: (۱) قائل شدن به یک رابطه یا اصل در جایی که چنین رابطه یا اصلی وجود ندارد. (۲) انکار وجود یک رابطه یا یک اصل در جایی که در حقیقت وجود دارد و (۳) در نهایت طرح پرسش های غلط (فلیک، ۱۳۸۷: ۴۱۴) محقق برای اطمینان یافتن از صحت مطالب از روش بازسازی واقعیت استفاده کرد و متن پیاده شده مصاحبه ها را برای شرکت کنندگان ارسال و از سوی آن ها مورد تأیید قرار گرفت. فلیک (۲۰۰۶) نیز از این روش به عنوان "ارزیابی اعتبار به روش ارتباطی" نام می برد (Flick, 2006: 415). پژوهشگر در راستای افزایش اطمینان پذیری پژوهش خود، اقدام به انجام دو مصاحبه آزمایشی نمود. در جریان پژوهش، پژوهشگر با مشکلات و محدودیت هایی روبرو بود. تعدادی از دانشجویان حاضر به ضبط صدایشان نبودند و تصور می کردند برایشان درس ساز خواهد شد. تعدادی دیگر از دانشجویان تجارب خود را در تعامل با اینترنت در قالب شخصی ثالث بیان می کردند تا تجارب مطرح شده به آنان نسبت داده نشود.

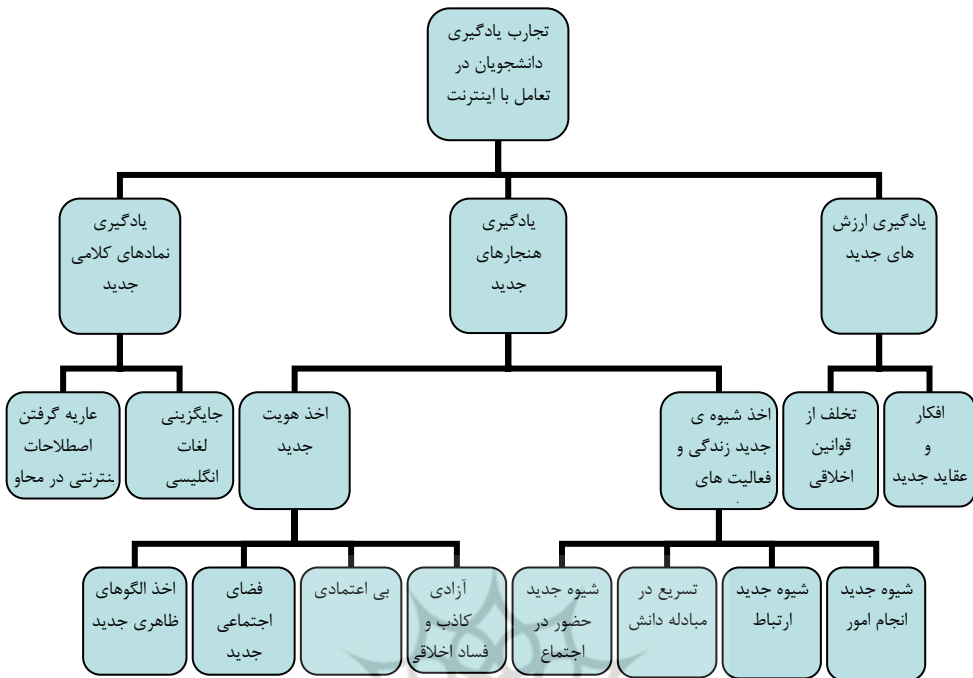
^۱ - Intensity case sampling

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی شرکت کنندگان در پژوهش

شرکت کنندگان	جنس	سن	مقطع تحصیلی	وضعیت تاهل	متوسط ساعات استفاده از اینترنت در روز
۱	زن	۲۰	کارشناسی	مجرد	۲ - ۱
۲	مرد	۲۷	کارشناسی	مجرد	۵ - ۴
۳	زن	۲۰	کارشناسی	مجرد	۳ - ۲
۴	مرد	۲۸	کارشناسی ارشد	مجرد	۴ - ۳
۵	زن	۲۲	کارشناسی	مجرد	۴ - ۳
۶	مرد	۲۸	کارشناسی ارشد	مجرد	۴ - ۳
۷	مرد	۳۴	کارشناسی ارشد	متاهل	۴ - ۳
۸	مرد	۲۸	کارشناسی ارشد	متاهل	۴ - ۳
۹	مرد	۲۳	کارشناسی	مجرد	۲ - ۱
۱۰	زن	۲۳	کارشناسی	مجرد	۳ - ۲
۱۱	مرد	۲۰	کارشناسی	مجرد	۴ - ۳
۱۲	زن	۲۶	کارشناسی ارشد	متاهل	۳ - ۲
۱۳	زن	۲۴	کارشناسی	---	۳ - ۲
۱۴	زن	۲۹	کارشناسی ارشد	متاهل	۲ - ۱

بحث و نتیجه گیری

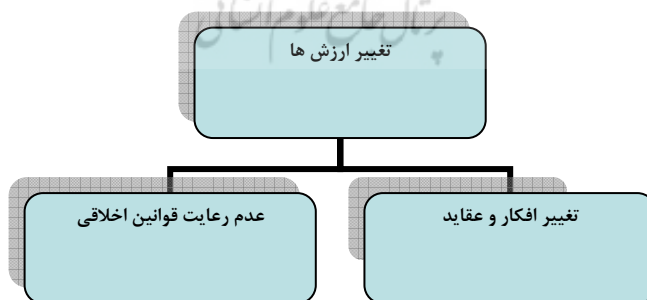
یافته های حاصل از این پژوهش بعد از حذف کدهای مشترک ۲۳۶ کد مفهومی که حاکی از یادگیری پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت است و در سه دسته اصلی (ارزش ها، هنجارها و نمادهای کلامی) و شش دسته فرعی (افکار و عقاید جدید، تخلف از قوانین و مقررات، اخذ شیوه های جدید زندگی و فعالیت های اجتماعی، اخذ هویت جدید، جایگزینی لغات انگلیسی به جای فارسی، عاریه گرفتن اصطلاحات اینترنتی در محاوره های روزمره) به شرح مندرج در نمودار (۱) است.

نمودار (۱). تجارب یادگیری دانشجویان در تعامل با اینترنت

۱- یادگیری پنهان دانشجویان از تغییر در ارزش ها:

مفاهیم استخراج شده از مصاحبه ها در این تم اصلی دارای دوکد مفهومی فرعی به شرح مندرج در نمودار (۲) است.

نمودار (۲). تجارب یادگیری دانشجویان از تغییر عقاید، باورها و اصول اخلاقی

یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت

بعضی از تجارب دانشجویان در این زمینه عبارت است از:

«خیلی از جوان ها اگر ثبات نداشته باشند میرند طرف یه سری از گرایش ها و جذب میشوند»
(دانشجوی کارشناسی برق و الکترونیک).

«یک سری سایت هست مثل شیطان پرستی و جوان ها توی این سایت عضو می شوند گروه-
هایی که ضد اخلاقی اند و این چیزها را تبلیغ می کنند» (دانشجوی کارشناسی برق).
«اخلاق در اینترنت رعایت نمی شه جرائم اینترنتی هم زیاد شده مثل هک کردن» (دانشجوی
کارشناسی حسابداری).

«اگه دنباله یه چیزی باشم یا خبری... چون اخباری که می گیرم باید از ۱۰، ۱۵ تا کانال
بگیرم چون همه جا، همه چیز را پوشش نمی دند بعضی سایت های خبری چه انگلیسی، چه
فارسی که قفله آنوقت باید از چند ضد فیلتر استفاده کنم» (شرکت کننده ۱۰).
«بدون اینکه پول بدهم دارم دانلود می کنم گاهی با فیلتر شکن گاهی هم هست بعضی
دوستان توی تهران وبلاگ هایی درست کردن که تمام این کتاب ها را گذاشتند» (شرکت
کننده ۶).

ارتباطات اینترنتی به افراد امکان می دهد تا به راحتی از دشنام و کلمات توهین آمیز استفاده
کنند. بدین ترتیب گفتگوها و بحث های اینترنتی زبان خاص افراد بلند مرتبه را به زبان افراد
پایین دست تنزل می دهد (Straton, 2000:9).

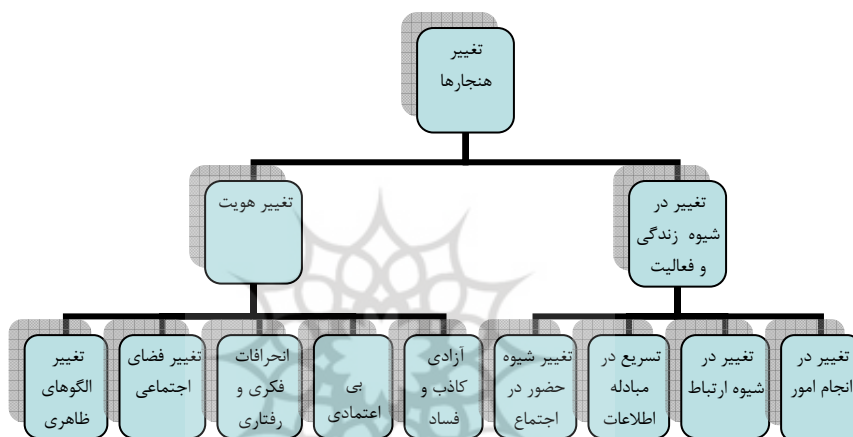
نتایج حاصله حاکی از آن است که اینترنت سبب تغییراتی در باورها و موازین دینی و
اخلاقی می گردد. عباسی قادری (۱۳۸۶) بین متغیرهای مدت و میزان استفاده از اینترنت،
مشارکت و فعال بودن کاربران در استفاده از اینترنت، واقعی تلقی کردن محتوای سایت ها،
پایگاه اقتصادی- اجتماعی و میزان تحصیلات کاربران با هویت دینی آن ها رابطه معنی داری را
بیان داشته است. لی و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان "تناسب فرهنگ و تکنولوژی:
تأثیر ویژگی های فرهنگی بر اعتقادات کاربران اینترنتی" روشن ساخته است چهار فاکتور
فرهنگی: پرهیز بدون آگاهی از علت، آزادی فردی، فرصت طلبی و درک زمان، تأثیر بسیاری بر
شناخت و استفاده کاربران از اینترنت دارد (Lee & et al, 2007). همچنین پژوهش کلرک
(۲۰۰۲) عنوان می کند که با استفاده فزاینده مردم از اینترنت، باید بکارگیری قوانین مربوط به
حق کپی و اصلاحات ابتدایی را جدی تر گرفت (Clerc, 2002).

کمرنگ شدن فرامین و باورهای دینی و اخلاقی در جامعه چیزی جز لطمات فردی و
اجتماعی به ارمغان نمی آورد، و به تبع تاثیرات منفی بوجود آمده وفاق، همدلی و وحدت
اجتماعی نیز آسیب می بیند یکی از کارکردهای دین و اخلاق در جامعه تحکیم روابط و اشتراک

اجتماعی و تنظیم رفتارها در جهت حصول خیر برای همگان است که با سست شدن عقاید، انگیزه کمک به دیگران، راستگویی و عمل نیک تا حد زیادی کاهش و گاه از میان می رود.

۲ - یادگیری پنهان دانشجویان از تغییر هنجارها:

با توجه به مفاهیم استخراج شده از مصاحبه ها در این تم اصلی کلیه تجارب مثبت و منفی دانشجویان در تعامل با اینترنت مشتمل بر دو دسته فرعی یعنی "تغییر در شیوه زندگی و فعالیت های اجتماعی" و "تغییر هویت" به شرح مندرج در نمودار (۳) است.

نمودار (۳) تجارب یادگیری دانشجویان از تغییر هنجارها

نتایج به دست آمده از شاخه اول حاکی از "تغییر در شیوه زندگی و فعالیت روزمره" است که دارای چهار کد مفهومی فرعی است. به عنوان نمونه دانشجوی کارشناسی ارشد رشته کشاورزی بیان می کند:

«کارهای خدماتی خودم و خانواده ام را اینترنتی انجام می دهم.»

دانشجوی کارشناس ارشد رشته زمین شناسی بیان می کند: «من یکی از استفادهام دانلود کردن کتاب»

دانشجویی (کارشناسی حسابداری) بیان می کند: «وقتی ایمیل می زنی نمی خواد دیگه بری استاد تو ببینی»

«اگر من خودم با اینترنت ارتباط نداشتم می تونم بگم شاید ۵۰، ۶۰ درصد این اطلاعات را که در مورد رشته خودم دارم نداشتم یا مجبور بودم پول های گدافی بدم تا کم کم یاد بگیرم»

(دانشجوی کارشناسی برق و الکترونیک)

«همین تغییر ارتباطات باعث تغییرات اجتماعی شده» (دانشجوی کارشناسی کشاورزی).
«کنفرانس می گیریم توی چت با چند تا از همکارها درمورد اون طرح های مختلفی که می-
خواهیم ارائه بدهیم به صورت طوفان مغزی نظرات همدیگر را تکمیل می کنیم» (دانشجوی
کارشناسی برق).

نا (۲۰۰۶) معتقد است استفاده روزافزون از اینترنت بر شایستگی مردم در فعالیت های
اجتماعی اثرگذار است (Na, 2006) محسنی و همکاران (۱۳۸۵) استفاده اجتماعی از اینترنت را
موجب کاهش انزوای اجتماعی می دانند. کوان هاوس و ولمن (۲۰۰۲) بیان داشته اند کاربران
اینترنت احساس جدایی نمی کنند و هر چه مردم بیشتر از اینترنت استفاده کنند، احساس مثبت
بیشتری نسبت به اجتماع آنلاین پیدا می کنند (Quan-Hasse & wellman, 2002). کاتز
و رایس (۲۰۰۲) استفاده طولانی مدت از اینترنت را سبب جامعه پذیری بیشتر می دانند
(KatsRice, 2002). هوارد (۲۰۰۴) نشان داد: تمامی افرادی که آنلاین با جامعه ارتباط برقرار
می کنند مردم بیشتری را می شناسند (Howard, 2004).

نتایج شاخه دوم از این کد اصلی در قالب "تغییر هویت" که شامل پنج کد مفهومی فرعی
ارائه شده در نمودار (۳) است. برای نمونه به جملاتی از دانشجویان اشاره می شود:
«توی چت ۹۹٪ آن ها به هم دروغ می گند» (دانشجوی کارشناسی ارشد زمین شناسی).
«اینکه هویت خودشون را تغییر می دهند بعد ممکن است که دوگانگی ایجاد شود و او هویت
جدید را باور کند و اهدافش را گم کند» (دانشجوی کارشناسی کشاورزی).
«شاید یه روزی اصلا هویتیم را عوض کنم و اصلا نگم که ایرانیم» (دانشجوی کارشناسی
کشاورزی).

«مثلا افراد رفتند یک سایت هایی عضو شدند سیاسی بوده، مسائل تهاجم فرهنگی یا مسائلی
دیگر روشن طوری تأثیر گذاشته که کاملا عوض شدند» (دانشجوی کارشناسی برق).

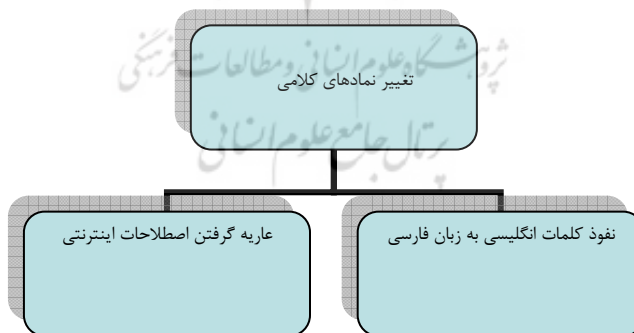
نتایج این مقوله با یافته های تحقیق علوی، هاشمیان و جنتی پور (۱۳۸۷) که نشان دادند
میانگین نمرات وضعیت هویت ملی، مذهبی و سلامت روان در گروه استفاده کننده مفرط از
کامپیوتر از دو گروه دیگر که کمتر استفاده می کردند پایین تر بوده و استفاده زیاد از اینترنت و
محیط های مجازی می تواند با کاهش سلامت روان و نقایص برخی جنبه های هویت مرتبط
باشد همخوانی دارد. صوفی (۱۳۸۵) به این نتیجه رسیده است که افراد برای استفاده از هویت-
های غیرواقعی در فضای مجازی تمایل نشان می دهند. رفعت جاه و شکوری (۱۳۸۷) در
پژوهشی تأثیر اینترنت بر برخی از ابعاد هویت اجتماعی را در شهر سنندج میان دو گروه از
دختران پیمایش نموده اند، یافته ها نشان از تفاوتی معنادار میان دو گروه مذکور به لحاظ هویت

دینی، هویت قومی، هویت خانوادگی و هویت شخصی دارد. یافته های پژوهش حافظ نیا و همکاران (۲۰۰۶) حاکی از رابطه میان گسترش فرآیندهای جهانی شدن در قالب فناوری اطلاعات و ارتباطات (ماهواره و اینترنت) با هویت ملی دارد (Hafeznia & et al, 2006). تعامل با اینترنت سبب تغییراتی مثبت و منفی در هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، نحوه ارتباط افراد با یکدیگر، حضور در جامعه و ظاهر اجتماعی آن ها بوجود می آورد و بسیاری از رفتارها را تحت تاثیر قرار می دهد.

از نظر اریکسون موفقیت در زندگی و دستیابی به اهداف و آرمان های انسانی در دوران بزرگسالی به نحوه شکل گیری هویت بستگی دارد که بیشتر در دوران نوجوانی و جوانی اتفاق می افتد. فرد در دوران نوجوانی و جوانی، ارزش ها، باورها، داوری ها و هنجارهای مورد قبول خانواده و جامعه را زیر سوال می برد و در جست و جوی راه حل ها و پاسخ های مناسب به کندوکاو می پردازد. نتایج موفقیت آمیز فرآیند رشد روانی و اجتماعی در دوران کودکی، امکان حل تعارضات روانی و اجتماعی را در زندگی به فرد می دهد. بنابراین در مقابل آشفتگی و بحران هویت، فرآیند «شکل گیری هویت» و انسجام هویتی قرار دارد (لطف آبادی، ۱۳۷۹: ۷۴).

۳- یادگیری پنهان دانشجویان از تغییر نمادهای کلامی:

نتایج بدست آمده بیانگر آن است که بکارگیری اینترنت سبب تغییراتی در نمادهای کلامی دانشجویان می شود. این کد اصلی دارای دو کد مفهومی فرعی (نفوذ کلمات انگلیسی به زبان فارسی و عاریه گرفتن اصطلاحات اینترنتی) به شرح مندرج در نمودار (۴) است.

نمودار (۴) تجارب یادگیری دانشجویان از تغییر نمادهای کلامی

برای نمونه دانشجوی دانشجوی کارشناسی ارشد روان شناسی می گوید: «*اینترنت بر زبان*

محواره ای فارسی تأثیر می گذارد.»

دانشجوی کارشناسی ارشد تربیت بدنی عنوان می کند: «برای کوتاه کردن و مخفف کردن کلمات مجبوریم از زبان انگلیسی استفاده کنیم خوب استفاده روزمره جوان ها هم زیاد میشه که من فکر می کنم ناخودآگاه نه فقط برای ارتباط با خارجی ها خود ایرانی ها هم برای خلاصه کردن انگلیسی به کار می برند».

دانشجوی کارشناسی برق «بعضی کلمات را که داریم استفاده می کنیم تو زندگیمون و داریم باهاس کار می کنیم و تکرار می کنیم مثل همین چت».

دانشجوی کارشناسی ارشد روان شناسی صنعتی سازمانی اذعان می کند: «شما به خاطر اینکه از اینترنت استفاده کنی مجبور می شید کلمات انگلیسی، یا متن های انگلیسی را بیشتر استفاده کنی یا معنی اش را بدونی».

گیدنز معتقد است که پس از انقلاب ارتباطات و اتصال تکنولوژی ماهواره ای به رایانه ها می توان در یک چشم به هم زدن، در هر زمان با هر کسی و هر نقطه ای از جهان ارتباط برقرار کرد این ارتباط آنی، بسیاری از جنبه های زندگی ما را تغییر می دهد. جلوه بارز جهانی شدن در عرصه های فرهنگی را می توان در گسترش زبان انگلیسی در سرتاسر جهان و نیز در برنامه های تلویزیونی و فیلم هایی دید که گاهی صدها میلیون بیننده در کشورهای مختلف دارد (گیدنز، ۱۳۸۰ الف، صص ۶۲-۶۱). اینجاست که آهسته و حتی گاهی پر شتاب اصطلاحات زبان دیگری در زبان محاوره یا مجموعه نمادهای کلامی ریشه می دواند حتی تا آنجا که برای پاره ای از اصطلاحات فنی موجود معادلی یافت نمی گردد و همان مصطلح می گردد.

نتایج حاصل با پژوهش کوشا (۱۳۷۹) که به بررسی میزان حضور کلید واژه های "فرهنگ" و "ایران"، در عناوین سایت های وب پرداخته است همخوانی دارد. در این پژوهش سایت های بازایی شده درباره فرهنگ ایران از دو جنبه زبان و وابستگی به کشورهای مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج این مطالعه بیان کننده آن است که فقط یازده سایت از ۱۰۵ سایت مورد مطالعه به زبان فارسی قابل دسترس است و بیشترین سایت های بازایی شده از طریق کلید واژه های مذکور متعلق به کشور آمریکا است و بیشترین زبان دسترسی به سایت ها، زبان انگلیسی است.

تغییر در نمادهای کلامی یا کلماتی که به طور روزمره همگان از آن ها استفاده می کنند بدین معناست که واژه های خارجی _اکثرا انگلیسی، به دلیل رسمیت داشتن در کل دنیا_ جایگزین اصطلاحات روزمره افراد می شود. اگرچه این تغییر نوعی سود جویی به لحاظ تقویت در زبان انگلیسی محسوب شده است. اما نمی توان از فراموشی بعضی واژه های فارسی که اینگونه فناوری های جدید به آن دامن زده است چشم پوشید.

نتیجه گیری

اپل (۱۹۸۳) برنامه درسی پنهان را تدریس ضمنی هنجارها، ارزش ها و ایجاد تمایلات خاص به فراگیران می داند (قورچیان، ۱۳۷۲). یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت، تغییراتی را در باورها، ارزش ها، تمایلات، هنجارها، نگرش ها و پایبندی به اصول اخلاقی آن ها فراهم می آورد. هرچه نظام تعلیم و تربیت ضعیف تر باشد، یادگیری های پنهان و قصد نشده دانشجویان بیشتر خود را نمایان می سازند. شوماکر (۱۹۹۶) عنوان می دارد: نظریه بازدارنده می تواند بیانگر آن باشد که رفتار درست و منحرف، دو عنصر تقویت کننده دارد: یک نظام کنترل درونی و یک نظام کنترل بیرونی. فرضیه آن است که بازدارنده درونی قوی و بازدارنده بیرونی عایقی را مقابل رفتار منحرف شده ایجاد می کند (Shoemaker, 1996: 157). اگر دانشجویان هویت ملی و میراث فرهنگی خود را به خوبی بشناسند و به آن افتخار کنند، این ارزش ها، باورها و اصول اخلاقی بازدارنده های قوی جهت کنترل رفتار آنان است.

جوانی که بازدارنده بیرونی ضعیفی دارد، فشارها و کشش های بیرونی باید توسط نظام کنترل درونی اش هدایت شود. در صورتی که کنترل های درونی جوان با فشارهای معمول برابر نباشد، احتمال دارد یک دفاع بیرونی مؤثر وی را کمک کند تا در چارچوب رفتار قابل قبول خود را کنترل کند. اما اگر دفاع های درونی خوب کار کنند نیازی به ساختار بیرونی برای نجات نیست (Reckless, 1961: 42-46). چنانچه دفاع های درونی بواسطه تغییر در باورها و عقاید و یا از میان رفتن آن ها کارایی لازم را نداشته باشد آیا قانون و ساختار بیرونی کفایت می کند؟

اینترنت تغییراتی را در شیوه زندگی و فعالیت های روزمره و هویت ملی و قومی ایجاد می کند. نا (۲۰۰۶) استفاده روزافزون از اینترنت بر شایستگی مردم در فعالیت های اجتماعی اثرگذار است (Na, 2006). حافظ نیا و همکاران (۲۰۰۶) در رابطه میان گسترش فرآیندهای جهانی شدن (ماهواره و اینترنت) با هویت ملی، نشان دادند افزایش میزان استفاده از فناوری اطلاعات میزان علائق ملی را کاهش می دهد (Hafeznia & et al, 2006).

اینترنت سبب تغییراتی در نمادهای زبانی که در تعاملات اجتماعی می توانند به راحتی اشاعه یابند ایجاد می کند. گیدنز معتقد است که پس از انقلاب ارتباطات و اتصال تکنولوژی ماهواره ای به رایانه ها می توان در یک چشم به هم زدن، در هر زمان با هر کسی و هر نقطه ای از جهان ارتباط برقرار کرد این ارتباط آنی، بسیاری از جنبه های زندگی ما را تغییر می دهد. اینجاست که آهسته و حتی گاهی پر شتاب ارزش ها، هنجارها و اصطلاحات زبان دیگری در زبان محاوره یا مجموعه نمادهای کلامی ریشه می دواند حتی تا آنجا که برای پاره ای از اصطلاحات فنی موجود معادلی یافت نمی گردد و همان مصطلح می شود.

یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت

تقویت رسانه ملی یا برنامه هایی با ترویج فرهنگ خودی از راهکارهای پیشنهادی مقابله با آن است. یکی از دلایل تغییرات بیان شده، تاخر فرهنگی است که برای رهایی از این مشکل بایستی جامعه را به سوی یک آموزش عمومی سوق داد. این تکنولوژی روز به روز در حال پیشرفت است. شرایط ارتباطی، قابلیت دسترسی، آزاد بودن محیط آن از اکثر قید و بندها و... اینجاست که قدرت فناوری از زاویه ای دیگر منجر به ساخت نظامی هنجاری شده و جهانی دیگر از هنجارها و ارزشهای بشری را درون فرهنگ بومی ایجاد می کند. این فرهنگ ایجاد شده می تواند بر تمامی جنبه های زندگی تأثیر گذار باشد. اما چه گروهی از مردم را بیشتر تحت تاثیر قرار می دهد؟ اگر ناهنجاری ها در فرهنگی رخنه کند حتی اگر همه دنیا به سوی فرهنگی واحد رهنمون شوند چه سودی عاید نظام اخلاقی و رفتاری جوامع می گردد؟

پیشنهادهات

- توجه و توسعه سیاست های جدید آموزش عالی در جهت حفظ و انتقال ارزش ها و هنجارهای اصیل جامعه
- توسعه برنامه های متنوع و جذاب فرهنگی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی به منظور معرفی فرهنگ بومی و اصیل ایرانی
- آموزش و توسعه فرهنگی دانشجویان به منظور رهایی از پدیده تاخر فرهنگی
- مشارکت و همفکری اساتید در سیاست گذاری و تدوین برنامه های فرهنگی
- بررسی و شناسایی یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت و بکارگیری نتایج بدست آمده در سیاست گذاری و برنامه ریزی ها
- تقویت نهاد خانواده به عنوان کانون اصلی مصون سازی در حفظ ارزش ها و باورها و دوری از انحرافات بیشتر
- همکاری و هماهنگی نهادهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و نیروهای فعال جامعه مدنی در مقابل هجوم اطلاعاتی ابر رسانه ها
- تقویت و گسترش رسانه ملی در جهت تولید برنامه هایی جذاب و متنوع با هدف ترویج فرهنگ خودی
- مجهز کردن کلیه نهادهای قانونی به امکانات فنی جهت مراقبت قاعده مند از اینترنت برای کشف هرزه نگاری، اغفال، اخاذی و انواع کلاهبرداری ها

منابع

- آتش پور، حمید. و کاظمی، احسان. (۱۳۸۳). *روان‌شناسی و آسیب‌شناسی اینترنت*، انتشارات محبان. اسماعیلی رضا. (۱۳۸۷). *فرهنگ و تغییرات فرهنگی، جزوه درسی (در دست چاپ)*.
- اسلوین جیمز. (۱۳۸۰). *اینترنت و جامعه*. ترجمه عباس گیلوری و علی رادباوه، تهران: نشر کتابدار.
- پستمن، نیل (۱۳۷۲). *تکنوپولی، تسلیم فرهنگ به تکنولوژی*، ترجمه دکتر صادق طباطبایی، انتشارات سروش، تهران.
- جلالی، علی‌اکبر. (۱۳۸۲). *آسیب‌شناسی فناوری اطلاعات*. به کوشش کمیته علمی همایش روز جهانی خانواده، چاپ اول، تهران: پژوهشکده خانواده، سازمان مرکزی انجمن اولیاء و مربیان.
- رفعت جاه، مریم. و شکوری، علی. (۱۳۸۷). *اینترنت و هویت اجتماعی*. *مجله جهانی رسانه*، دانشگاه تهران، بهار ۱۳۸۷، شماره ۵.
- صالحی امیری، رضا. (۱۳۸۶). *مفاهیم و نظریه های فرهنگی*، چاپ اول، تهران: قفنوس.
- طالبی، ابوتراب. (۱۳۸۰). *ملاحظات پیرامون فرهنگ عمومی و اصلاح آن*. *جامعه و فرهنگ*: (مجموعه مقالات)، جلد اول، تدوین: محسن فردرو- سهراب حمیدی- رضا یعقوبی، گردآوری: روح انگیز روزبهانی، چاپ اول، تهران: آرون.
- عباسی قادی، مجتبی. (۱۳۸۶). *بررسی رابطه استفاده از اینترنت و هویت دینی کاربران، فصلنامه مطالعاتی و تحقیقاتی وسایل ارتباط جمعی (رسانه)*، سال هجدهم، شماره ۱.
- فلیک، اووه. (۱۳۸۷). *درآمدی بر تحقیق کیفی*. ترجمه هادی جلیلی. چاپ اول، تهران: نشر نی.
- قانع، علی. (۱۳۸۶). *اینترنت و تغییر فرهنگی*، نشریه حمایت، ۸۶/۱۳.
- قورچیان، ن. (۱۳۷۲). *روند تحولات رشته برنامه درسی به عنوان یک حوزه مطالعاتی در جهان امروز*. پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، سال اول. شماره سوم: ۳۳-۵۶.
- کشتی آرای، نرگس. *فתי و اجارگاه، کورش. زیمیتات، کرایگ. فروغی، احمدعلی*. (۱۳۸۸). *طراحی الگوی برنامه درسی تجربه شده مبتنی بر رویکرد پدیدارشناسی و اعتبارسنجی آن در گروه های پزشکی*. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، شماره ۹، ص ۶۷-۵۵.
- کوشا، کیوان. (۱۳۷۹). *اینترنت در خدمت توسعه و فرهنگ پژوهشی درباره اطلاعات فرهنگی ایران در محیط وب*. *فصلنامه کتاب*، تابستان ۸۰.
- کوئن، بروس. (۱۳۷۲). *مبانی جامعه شناسی*، ترجمه و اقتباس غلامعباس توسلی و رضا فاضل، انتشارات سمت.
- گال، مردیت؛ بورگ، والتر و گال، جویس. (۱۳۸۲). *ترجمه: احمدرضا نصر، حمیدرضا عریضی، محمودابوالقاسمی، محمد جعفر پاک سرشت، علیرضا کیامنش، خسرو باقری، محمد خیر، منیجه شهینی بیلاقی، زهره خسروی*، جلد اول و دوم، چاپ اول، تهران: سمت.
- گیدنز آ. (۱۳۸۰ الف). *(در جهانی از تحولات بنیادین به سر می بریم)*. گفتگو با آنتونی گیدنز، ترجمه نیکو سرخوش، در ماهنامه کتاب ماه علوم اجتماعی، سال چهارم، شماره یازدهم و دوازدهم، صص ۶۲-۶۱.

یادگیری های پنهان دانشجویان در تعامل با اینترنت

گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۰ب). جامعه شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر مرکز.
لطف آبادی، ح. (۱۳۷۹). روان شناسی رشد کاربردی نوجوانی و جوانی. جلد اول، نشر سازمان ملی جوانان.
لوین، ج. ر. و بارودی، ک. (۱۳۷۹). اینترنت برای همه، ترجمه ابوالقاسم شادمان پور، چاپ دوم، بندر عباس: دانشگاه هرمزگان.
مهدوی، محمد صادق و اکبری، حسین. (۱۳۸۶). "هویت یابی جوانان در محیط های مجازی" فصلنامه مطالعات میان فرهنگی، موسسه انتشاراتی برگ فرهنگ، شماره پنجم، سال دوم، ص ۱۵.
مهرمحمدی، محمود. (۱۳۸۷). نظرگاه ها، رویکردها، چشم اندازها. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

- Castells, M. (1998). End of Millennium, the Information Age: Economy, Society and Culture, vol.3, Blackwell, Oxford
- Clerc, S. (2002). who owns our culture? The battle over the Internet, copyright, media fandom, and every day uses of the cultural commons , ph. D. Bowling Green State University.
- Federman, M. (2003). The Cultural Paradox of Global Village, The McLuhan Program in Culture and Technology, http://www.utoronto.ca/mcluhan/article_culturalparadox.htm This paper was presented as part of a panel on Digitization of Information and the Future of Culture at the EU-Japan Fest 10th Anniversary Symposium on The Role of Culture in an Age of Advancing Globalization, held in Tokyo, Japan, February 10-11, 2003.
- Flick, U. (2006). An Introduction to qualitative, research, 3rd ed, London: Sage Publication.
- Hafeznia M., Kavianyrad M., Karimipoor Y., Taherkhany M. (2006). The effect of globalization on National Identity. Journal of Geopolitics. 2(3,4): 1-21.
- Internet World Stats (2009). INTERNET USAGE STATISTICS, The Internet Big Picture, World Internet Users and Population Stats. Miniwatts Marketing Group
- Katz, J. E. and Ronald E. Rice. (2002). Syntopia: Access, civic involvement, and social interaction on the Net. The Internet in everyday life, ed. Barry Wellman and Caroline, Haythornthwaite, Malden, MA: Blackwell, Pp 114-138.
- Lee, I., Choi, B. Kim, J. & Hong, S. (2007). Culture Technology Fit: Effects of Culture Characteristics on the Post _ Adoption Beliefs of Mobile Internet Users, *International Journal of Electronic Commerce*. Vol 11, Issue 4.
- Macionis, J. J, 2003, society, the Basics, prentice hall, new jersey.
- Na, E. (2006). The effect of Internet use on social network heterogeity and cive culture: Trust, tolerance, and participation, ph. D., University of Pennsylvania .

- Pinar, W. F. (2004). *Understanding Curriculum*, (With William, M Reynolds, Patrick Slattery, and Peter M.Taubman). Vol 17, New York: Peter Lang.
- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the Curriculum*. Second Ed, New York: McGrawHill, Inc.
- Reckless, W.C. (1961) "A new Theory of Delinquency and Crime" , *Federal Probation* 25: 42- 46.
- Shoemaker, J. (1996) *Theories of Delinquency: An Examination of Delinquent Behavior* , 3d.ed. New York: Oxford University, p.157.
- Shaw, Debra Benita. (2008). *Technoculture: The key concepts*, first publish, New York: Oxford, Berg.
- Stratton, J. (2000). *cultural shock*. http://www.hoboes.com/NetLife/Children/Culture_Shock.html.
- Sttol, C. (1995). *Silicon Snake Oil: Second Thoughts on the Information, Highway*, Macmillan, Lodon.
- Suler, John. (2008). *the Psychology of Cyberspace*. Department of Psychology. Science and Technology Center Rider University, <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.htm>.
- VanManen, Max. (1990). *Researching lived experience: Human Science for an Action. Sensitive Pedagogy*. State University of New York Press.
- Unesco. (1995). *The cultural dimension of development*, paris.

